

Ca' Foscari
University
of Venice

SCIENTIFIC AND PEDAGOGIC INTERNSHIP

**TRAINING PROGRAMMES
FOR SOCIAL SCIENCES EXPERTS
IN UKRAINE AND EU COUNTRIES:
FOCUS ON THE FUTURE**

JUNE 3 –14, 2019
VENICE, ITALY

Scientific and pedagogic internship «Training programmes for social sciences experts in Ukraine and EU countries: focus on the future» : Internship proceedings, 3–14 June, 2019. Venice, Italy. 80 pages.

Each author is responsible for content and formation of his/her materials.

The reference is mandatory in case of republishing or citation.

CONTENTS

Рационалізація дискурсивних практик як умова суспільної модернізації Алексєєва К.І.	4
Дидактичні варіації у викладанні гуманітарних дисциплін (на прикладі «Політології» і «Правознавства» Бегей І.І.	8
Український запит на навчальну дисципліну «Філософія»: освітні вимоги vs виклики реалій Діденко Л.В.	14
Особливості методології викладання основ державного управління Кіслов Д.В.	21
Політична освіта в Україні у контексті демократизації системи влади Колюх В.В.	26
Особливості формування історичної пам'яті студентів – бакалаврів політології на прикладі діяльності громадських організацій як суб'єктів політики пам'яті в Україні Корнієвський О.А.	31
Demoralised but not depraved: why societal lack of norms disheartens people but does not necessarily make them commit moral transgressions Maksymenko O.O.	37
Погляд на проблему духовності в екзистенційному вимірі буття Матвієнко О.І.	41
Морально-етична компонента як складова компетентності випускника вищого навчального закладу Плеханова О.П.	46
Освіта як постійні зміни для пізнання та віднайдення самого себе Тімашова В.М.	50
Використання методів психології в історичному дослідженні Трембіцький А.М.	55
Виховання духовності студентської молоді у процесі викладання дисциплін соціально-гуманітарного циклу Тюріна Т.Г.	60
Релігійно-духовний та філософський підходи у вирішенні проблеми злочинності Шандра Б.Б.	67
Міждисциплінарний характер вибіркового дисциплін освітніх програм з релігієзнавства Швед З.В.	71

5. Merton R. K. On Social Structure and Science. Chicago and London : The University of Chicago Press, 1996. 386 p.

ПОГЛЯД НА ПРОБЛЕМУ ДУХОВНОСТІ В ЕКЗИСТЕНЦІЙНОМУ ВИМІРІ БУТТЯ

Матвієнко О.І.,

кандидат філософських наук,

доцент кафедри філософії

ДВНЗ «Ужгородський національний університет»

м. Ужгород, Україна

Сьогодні європейська культура перебуває у фазі розвитку, яку дослідники охрестили постмодерністською комунікативною філософією. На початку третього тисячоліття традиційні загальнолюдські духовні цінності – милосердя, щедрість, безкорисливість – не заохочуються жорсткими економічними умовами й зазнають пресингу як з боку постмодерного ірраціонального, так і ще діючої інерції модерного, раціонального підходів до життя. Сучасна людина живе у вирі постійних конфліктів, катаклізмів і протиріч, що постійно загострюються. Найглибша криза, яку ми зараз переживаємо – це криза духовна. Спостерігаючи за духовним життям особистості, ми доходимо висновку, що його втрачено, кожен чогось шукає, влаштовує не духовне, а матеріальне. Безумовно, і світ загалом збіднів духовно. І тому для того, щоб зберегти себе людина повинна замислитися не тільки над глобальними проблемами сучасності, а й повернутися лицем до Бога... І тільки тоді висока духовність, моральна стійкість, незламна віра зможуть стати речами цілком реальними і дієвими в подоланні житейських труднощів і проблем буття.

Духовність індивіда та суспільства – одна з вічних і найбільш актуальних тем сьогодення, що знаходяться в постійному полі зору не тільки релігії, психології, а й етики (як філософського вчення про мораль і моральність) та висвітлюються і по сьогодні найчастіше в наукових дискусіях.

Духовність – поняття багатогранне й дуже складне. Воно охоплює всі світоглядні аспекти пізнання й розуміння світу, важливі проблеми життєтворчості, відчуття душею і серцем живого духу докільля у самому собі. «Духовність» – слово похідне від поняття «дух». Дух – це синонім свідомості, це весь усвідомлюваний внутрішній світ людини. Душа ж відображає неповторну особистість людини, її внутрішнє «Я», дає їй можливість любити, відчувати й поклонятися Богові. Духовність людини виявляється в стійких індивідуальних проявах її інтелектуальної культури, високих морально-естетичних почуттях, які розкривають багатство внутрішнього світу особистості. Отже, духовність людини впливає з особливостей її духу і душі в їх взаємодії і єдності. Таємниця духу і душі пов'язана з нерозгаданістю волі особистості і представлених у ній вищих цінностей істини, добра, краси, блага, любові [3, с. 20].

Так, одним із засобів досягнення «блага у духовній сфері» у Стародавній Індії вважався шляхетний «вісімковий» шлях (Гаутама Будда), що передбачає правильні погляди, наміри, вчинки, вольові зусилля, зосереджене міркування, а також утримання від шкоди всьому живому [1, с. 117]. Філософи ж Китаю пропонували шлях до розвитку духовності через досягнення гармонії природного й психічного [4, с. 32]. Розуміння духовного вдосконалення знаходимо й у вченнях філософів стародавніх Греції й Риму – це насамперед взаємодія та збагачення мікрокосму (людини) та макрокосму (Всесвіту).

Інтенсивне засвоєння духовних цінностей античного світу, утвердження ідей гуманізму яскраво відображені в духовній

культурі України XVIII ст. Апелюючи до спадщини античних авторів, тезу «пізнай самого себе» відстоювали професори Києво-Могилянської академії (С. Калиновський, М. Козачинський, Г. Кониський та ін.). Перші наукові спроби визначити зміст поняття «духовність» знаходимо у вченні Г. Сковороди про «серце». Згідно з ученням філософа, «серце» – це єдність волі, розуму, почуттів і прагнень людини [5, с. 36].

Духовна гармонійно розвинена людина залишається в центрі уваги філософів й у XIX ст., особливо у представників гуманістичної ідеології – романтизму (Ф. Шеллінг, А. Шлегель, Ф. Шлегель). Світу ворожнечі й егоїзму романтики протиставляють «духовний принцип буття», який насамперед виявляється у душевності, щирості, у безкорисливій дружбі й любові. Наприкінці XIX – на початку XX ст. філософська думка відзначалася наполегливими спробами ввести поняття «духовність» у систему повноправних філософських категорій та переосмислити його зміст. Таке спрямування мають погляди М. Бердяєва, О. Лосева, В. Соловйова, П. Флоренського. Так, В. Соловйов висуває не передню позицію моральність як духовну якість людини, хоча в нього немає ототожнення духовності й моральності [6, с. 114].

Призначення людини – жити в злагоді з цим багатоманітним і суперечливим світом, а також зі світом своїх бажань, думок, переконань, щоб врешті решт знайти себе в ньому. І роль духовного стержня для людини при цьому відіграє саме віра. Це – висока мета не втратити себе, своєї людської сутності. Російський релігійний філософ і послідовник В. Соловйова С.Л. Франк визначав віру, як можливість надчуттєвого досвіду [3, с. 20]. Коли людина досягає внутрішнього перевтілення, духовної просвітленості через зусилля віри, то їй відкривається реальність, яка за своєю очевидністю, силою краси і мудрості так захоплює людину, що будь-які емпіричні факти її існування, всі радощі та негаразди повсяк-

денного життя здаються чимось випадковим і зовсім не важливим. Тобто, духовність – це шлях до вищих цінностей, який приводить до смислової гармонії, поєднання характеру світу з моральними законами особистості. У цьому сенсі М. Бердяєв і П. Флоренський висунули тезу про єдність «духовної тріади» – істини, краси, добра. Вони зазначали, що ця «тріада» і є духовним життям, що розглядається з різних точок зору. І тому не дивно, що у своєму прагненні до Бога, до свого духовного зростання людина має потребу в певних конкретних орієнтирах, у визначених духовних критеріях. Бог – це істина, правда, краса, любов, воля, милосердя, вища людяність і гуманізм [7, с. 3]. Істина виступає характеристикою цілосного буття людини. А істинне справжнє буття – це існування, адекватне своїй суті. От чому в екзистенціалізмі істина визначається як воля, воля бути самим собою. Справжнє добро також пов'язане з наданням людині можливості бути самою собою, вільно розвивати свої сутнісні сили. Не можна принести людині добро, поневолюючи її, не можна насильно змусити людину бути щасливою. Акт насильного поневолення природи, суспільства, людини не може бути не тільки добродійним, але й красивим. Краса – це гармонія, адекватна висвітленню в зовнішній формі всієї глибини справжнього змісту і тим самим відповідність дійсності своїй суті, тобто істина. Краса – не тільки естетична категорія, але й універсальна характеристика людського буття. Саме вислів «Краса врятує світ» має на увазі Красу як буттєву цінність, гармонію. Сучасне життя породжує потребу встановити гармонію між людьми, між людиною і природою, людиною і суспільством. А справжня гармонія відносин неможлива без включення в неї невмирущих вічних цінностей людського буття.

Аналізуючи витoki глобальної кризи людства (зокрема духовної), сучасні науковці висунули питання про необхідність нової (космічної) етики. Розвести поняття «моральність», «духов-

ність» і надати останньому статус самостійної філософської категорії намагається сучасний індійський філософ Шрі Ауробіндо. Він підкреслював, що передусім людині необхідно пізнати себе для відкриття та використання власних духовних потенцій та надати допомогу іншим на шляху духовної еволюції, а отже – вдосконалити себе для всезагального блага через любов та співчуття [2, с. 96].

Тому недаремно східні мудреці завжди вважали, що духовність – це буття, насажене духом, людина не може стати господарем у природі, доки не стане господарем свого внутрішнього світу, своєї духовності. Підсумовуючи, можна сказати, що духовність – це результат надзвичайно «тонкої» дії процесу буттєвої об'єктивації таких проявів людської суб'єктивності як розум, дух, душа, віра, воля, культура, мораль. А змістові контури духовності виступають як здатність і потреба орієнтуватися на вищі універсальні цінності Істини, Добра і Краси в їх єдності. У такому розумінні духовності виявляється деякий ідеал, до якого прагне людина та людство в духовному самовдосконаленні. Отже, духовність, пов'язана з глибинним усвідомленням свого екзистенційного буття, його змісту, мети, вищого блага, виступає основним принципом самотворення людини та суспільства, необхідною умовою вільного («Що таке людина?», «Хто я є?»), творчого («Що я маю робити?») і відповідального («На що я можу сподіватися?») ставлення до всього живого у екзистенційному вимірі свого індивідуального та суспільного буття.

Література:

1. Антология мировой философии: в 4 т. – М., 1969. – Т. 1, ч. 1. – 361 с.
2. Ауробиндо Ш. Духовная эволюция человека. – Одесса, 1988. – 203 с.
3. Грани духовного: Межвузовский сборник научных трудов. – Владимир, 1993. – 160 с.

4. Древнекитайская философия: в 2 т. – М., 1972. – Т. 1. – 363 с.
5. Сковорода Г.С. Твори: в 2 т. – К.: 1961. – Т. 1. – 640 с.
6. Соловйов В.С. Философские начала цельного знания // Сочинения: в 2 т. – М., 1991. – Т. 2. – 455 с.
7. Эстетика природы. – М., 1994. – 380 с.